

ВЪЗМОЖНА ЛИ Е ПРОАКТИВНА ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОЛИТИКА ЗА НАСЪРЧАВАНЕ РАЗВИТИЕТО НА УНИВЕРСИТЕТСКАТА НАУКА? НЯКОЛКО МЕТОДИЧЕСКИ ЕКСПЕРИМЕНТА

К. Харалампиев, Г. Димитров

Резюме: *Статията доказва, че има реална възможност да се провеждат на практика политики за развитие на науката чрез специфични академични инструменти. На първо място измежду тях е диференцирано стимулиране на учените въз основа на разликите в техните изследователски постижения, които периодичните атестации отчитат. Чрез математико-статистическа обработка на информацията от атестацията във Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски” е доказано, че има малък набор от показатели за научна изява, които съществено диференцират преподавателския състав, но и разкриват характерна структура на научната продуктивност. Оказва се, че 1) има малък брой хипер-активни хабилитирани преподаватели, чиято научна изява създава илюзия за значителен обем научна продукция като прикрива факта, че около една трета от преподавателите – както хабилитирани, така и нехабилитирани, на практика нямат значими научноизследователски резултати; 2) големият проблем пред университетската наука е преобладаващата пасивност сред младите университетски учени. Това е проблем на институционални възможности за научна изява на младите колеги, най-вече – достъп до академична наука в чужбина. Така че проблемът не в тромава процедура по хабилизация, а в бариерите пред научните изяви, които отвеждат към реална научна тежест!*

Статията предлага и конкретен механизъм за диференцирано заплащане като инструмент за провеждане на активна ректорска политика за насърчаване на научните изследвания. Най-важното свойство на предлагания модел е, че е гъвкав. Той може да стимулира към изява вариращ брой преподаватели, а освен това може да варира в приложението си година за година. Може да се приоритетизира подпомагане на различни групи преподаватели – изоставащи или на елитни учени, млади, имащи особен вид научни изяви и пр., но инструментът остава един и същ като механизъм на употреба.

Ключови думи: атестация, диференцирано заплащане, политики за развитие на науката

IS A PRO-ACTIVE INSTITUTIONAL POLICY FOR ACADEMIC RESEARCH ENHANCEMENT POSSIBLE? SOME METHODOLOGICAL EXPERIMENTS

Summary: *The article proves that there is an opportunity to practically apply policy for research advancement in the Bulgarian universities using specific academic instruments. The differentiated payment based on the results of periodic attestation of academic staff figures among them. Using sophisticated statistical apparatus in the analysis of the attestation information from the Faculty of Philosophy at St. Kl. Ohridski University of Sofia we have proven that there are a few indicators of research performance which substantially differentiate the teaching staff and thus demonstrate a specific structure of the research productivity. We found that 1) there is a small number of super-active professor whose research performance creates the illusion of a huge number of research results which actually hides the fact that nearly one third of all assistant professors and professors alike have no significant research results of their activities or no activities at all; 2) the gravest*

problem of academic science is the predominant passivity among the young teaching staff. It is a problem of the institutional opportunities for scientific accomplishments, mainly – the hindered access to academic research abroad. Hence, the formidable obstacle to their career advancement is not the protracted habilitation procedures but the hampered access to research performances that would make them academically significant.

The paper offers a practical device for a differentiated payment as an instrument for launching active rector's policy for research promotion. The main advantage of the proposed model is its flexibility. It can stimulate a varying number of individuals, and it can vary in its implementation year by year. It can be used to encourage different groups of academic staff – the laggards or the elite, the young, or the ones doing a particular prioritized type of research, etc., yet remaining the very same in its principles of operation.

Keywords: attestation; differentiated payment; policy of research enhancement

Проведената през 2010 г. международна атестация на научната продукция в институтите към Българската академия на науките извади на показ публична тайна. Самите институти са крайно неравностойни като научна продуктивност и стойност на научната изява, а вътре в тях разликите между отделните изследователи са огромни. Това твърде безрадостно положение, което е само една от проявите форми на провинциализма в голяма част от създаваната у нас наука, не е затворено само зад стените на институтите в БАН. Абсолютно същото е положението и в българските университети.

Големият проблем е, че това положение не е естествена даденост или инерция от миналото, а закономерен резултат от типа провеждана научна политика у нас през последните години. По-строго казано, резултат е от липсата на промислена и отговорна политика за развитие на науката, която разграничава деятелите на научното развитие от онези, които просто се возят на академичните институции – от постъпването към пенсиониране. Става дума за това, че под предлог за твърде недостатъчно държавно финансиране на научните изследвания, конкретните институции, в които научната дейност следва да е правило, са оставали инициативата за научни изследвания на отделните учени и отделни колективи, но по никакъв начин не провеждат целеви политики за научно развитие – с конкретни програми, приоритети, цели и инструменти за тяхното осъществяване. Така постиженията на отделни съзидателни личности се превръщат в индулгенции за прикриване на ведомствената инертност и управленска безотговорност. А към днешна дата няма никаква необходимост нещата да стоят у нас по този начин. Както казва поговорката, когато човек не иска да свърши една работа, намира хиляди оправдания, когато иска да я свърши, намира поне един начин.

С настоящия текст искаме да покажем, че има реална възможност да се провеждат конкретни политики за развитие на науката чрез специфични академични инструменти. На първо място измежду тях – адекватно диференцирано стимулиране на учените въз основа на разликите в техните изследователски постижения. Ще се опрем на резултатите от широкоформатното социологическо проучване, които сме представили в монографичния сборник „Политики за наука в Софийския университет”.¹

¹ Димитров, Г. (съставителство и обща научна редакция) – „Политики за наука в Софийския университет”, Университетско издателство на СУ „Св. Климент Охридски”, (монографичен сборник под печат).

1. За необходимостта от микроанализ на резултатите от атестацията в един факултет

1.1. Въведение

В рамките на цитираното вече изследване установихме, че в отчетите за научна продуктивност на университета, който с основание се смята за флагман на академичната наука, се очертава *сериозна тенденция на самопредставяне в по-положителна светлина*, отколкото самите обективни данни позволяват. Примерите са особено красноречиви, ако бъде използван Алманаха „Научноизследователската дейност на Софийския университет „Св. Климент Охридски” 2004-2006”, под редакцията на проф. Г. Бакалов, като източник на информация. Анализът на данните от Алманаха показва, че „са налице драстични разминавания между деклариран и реално представени в конкретика данни, което пък е индикативно и за липсата дори на елементарен контрол върху процедурите за обобщаване на информацията предвид, че базата данни е събирана въз основа на самопредставяне на преподавателите.”²

В същото време е налице още един източник на информация за цялостната дейност на преподавателите в Софийския университет, включително и за научноизследователската дейност, но при значително повишено³ равнище на контрол – това са данните от атестацията на преподавателите. Тъй като към момента на провеждане на изследването пълна атестация на преподавателите беше проведена единствено във Философски факултет, можем да използваме тази база данни и да я сравним с данните в Алманаха. Допълнително основание на този избор е, че по своите резултати ФФ се нарежда на челно място в условната ранглиста по научноизследователска продуктивност между всички останали факултети.

1.2. Данни

За целта на сравнението ще използваме три индикатора, които са общи за Алманаха и за атестацията. Те са:

- Брой публикации в чужбина – за изчисляване на този индикатор са използвани четирите индикатора от атестацията, които се отнасят до публикувани статии в чужбина – в реномирани списания, в реномирани сборници, в нереномирани списания и в нереномирани сборници;
- Брой публикации в България – за изчисляването на този индикатор са използвани двата индикатора от атестацията, които се отнасят до публикувани статии в България – в списания и в сборници;
- Брой книги, монографии, сборници, учебници – за изчисляването на този индикатор са използвани дванадесет индикатора от атестацията, които се отнасят до публикувани монографии (авторски и колективни; в България и в чужбина; в реномирани или в нереномирани издателства), сборници (в България и в чужбина),

² Ангелова, Т. – Показност срещу публичност в научната продуктивност на СУ; в: „Политики за наука в Софийския университет”, Университетско издателство на СУ „Св. Климент Охридски” (монографичен сборник, съст. и научна редакция – Г. Димитров).

³ По-скоро на очакването за контрол, защото ако човек внимателно прочете протоколите от обсъжданията на индивидуалните атестации, проведени в катедрите на съответните специалности, ще се убеди, че в редица случаи „академичната колегиалност” е взимала връх над процедурната строгост в отношението към данните. В резултат се оказва, напр., че с най-висок резултат за научна продуктивност се е класирал колега, който е научно трудно разпознаваем в професионалната си среда.

учебници (за висши и за средни училища), учебни помагала и преводи на учебници.

Тъй като данните в Алманаха се отнасят за три години, данните от атестацията на нехабилитираните преподаватели се отнасят също за три години, а данните за атестацията на хабилитираните преподаватели се отнасят за пет години, преизчислихме *условни средни стойности за една година*. Така стана възможна количествена и *структурна съпоставка* на двата масива данни за научната продуктивност.

1.3. Метод

Изходното допускане е, че *данните от атестацията са изчерпателни*, поради което средните стойности, изчислени за научната продуктивност въз основа на изходната информация от атестацията, *представяват точните стойности на параметрите в генералната съвкупност*⁴. Данните от Алманаха са по същество извадки, като при това не може да се гарантира представителността на извадката⁵. При все това обаче следва да се има предвид, че в повечето случаи „спонтанно образувалата се извадка” от отговорилите обхваща поне около две трети от лицата в генералната съвкупност на университетските преподаватели. Т.е. *някаква вероятност за изкривяване на резултатите от извадката съществува, но самото изкривяване на получените стойности едва ли е драматично като краен ефект*, тъй като не е много вероятно да са пропуснати особено големи обеми значими научни продукти. По-скоро е мислимо обратното като много вероятно – пропуснати са случаи, като правило, на ниска научна продуктивност или на отделни личности, *без тяхното отсъствие да влияе върху структурата на факултетната научна продукция*. На практика извадката е формирана по метода на отзовалите се, като ситуацията е аналогична на ситуацията със студентската оценка на преподавателите⁶. Това дава възможност да се използва същият подход като при студентската оценка⁷.

А същността на този подход, накратко, е следната: построяват се всички възможни разпределения на научната продуктивност на преподавателите, които не са попаднали в извадката. Тоест, показваме какво би станало, ако всички преподаватели извън извадката нямат нито една публикация, ако всички преподаватели извън извадката, без един, нямат нито една публикация, а този един има само една публикация, ако... и така докато стигнем до ситуацията в която всички преподаватели извън извадката имат максималния брой публикации. За всяко от така построените разпределения се изчислява средната стойност и се прави разпределение на получените средни. Разбира се, това „построяване” не се прави наистина, а с помощта на комбинаторни формули се изчислява по колко възможни начина може да се разпредели научната продуктивност на преподавателите извън извадката, така че да се получи конкретна стойност на средната аритметична. А по практически съображения (за лекота на изчислителните процедури) дори не се прилагат и комбинаторните формули, а се използва, че разпределението на средната аритметична е т.нар. нормално (или гаусово) разпределение с известни център

⁴ Генералната съвкупност включва всички щатни преподаватели във Философски факултет.

⁵ Едно от условията, за да бъде една извадка представителна, е подборът да бъде случаен. В нашия случай подборът на преподавателите, чиято научна продукция е представена в Алманаха, очевидно не е случаен. По замисъл е трябвало в Алманаха да бъдат представени *всички* преподаватели, но не всички са представили своите научни отчети. Това прави извадката от преподаватели *непредставителна*.

⁶ Харалампиев, К. 2009. Студентската оценка на преподаването – проблемът за точността на изводите. В: „Социологията пред предизвикателството на различията”, Сборник посветен на 30-годишнината на катедра Социология, Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, стр. 245.

⁷ Пак там, стр. 247-248

и стандартно отклонение⁸. Скритото допускане, което оправдава тази процедура, е, че пропуснатите от извадката преподаватели могат да имат същата научна продуктивност като попадналите в извадката, като причината за тяхното непопадане в извадката не е резултат от действие на особен фактор, например – полова, расова, етническа или друга дискриминация, или действие на лустрационен закон.

1.4. Резултати

Основните числови характеристики на построените вероятностни разпределения на средногодишните стойности на трите индикатора, базирайки се на данните от Алманаха, са представени в Таблица 1.

Изчислени основни числови характеристики на вероятностите разпределения на средните стойности на трите сравнявани индикатора

Таблица 1

Обобщаващи числови характеристики на Философски факултет	Среден брой публикации в чужбина на щатните преподаватели	Среден брой публикации у нас	Среден брой книги, монографии, сборници, учебници
Обем на генералната съвкупност	148	148	148
Обем на извадката	106	106	106
Минимално значение на признака ⁹	0	0	0
Извадкова средна (средногодишна)	0,37	1,09	0,20
Максимално значение на признака ¹⁰	14	19	9
Минимално възможна стойност на средната в генералната съвкупност ¹¹	0,27	0,78	0,15
Най-вероятна стойност на средната в генералната съвкупност	0,93	1,68	0,57
Максимално възможна стойност на средната в генералната съвкупност ¹²	1,59	2,58	1,00
Стандартно отклонение на разпределението на средната в генералната съвкупност	0,12	0,14	0,09

⁸ Пак там, стр. 247

⁹ Това е най-малкият брой публикации, които може да има един преподавател. Очевидно е, че този брой е нула.

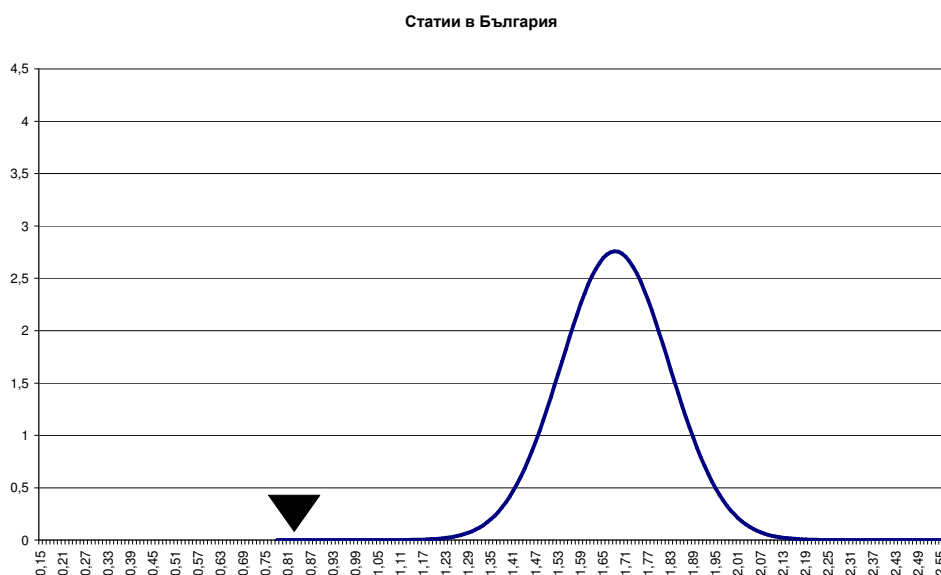
¹⁰ Това е най-големият брой публикации, които може да има един преподавател. Тъй като няма теоретична горна граница, която да показва колко публикации най-много може да има един преподавател за тригодишен период (макар да е ясно, че такава граница реално съществува), се наложи тази стойност да се установи от данните по емпиричен път. Това беше направено от Т. Ангелова чрез преброяване на случаите за трите години. При изчисленията тригодишният максимум е разделен на три, за да се получи емпиричният максимум за една година.

¹¹ Това е стойността, изчислена при допускането, че всички преподаватели извън извадката нямат нито една публикация.

¹² Това е стойността, изчислена при допускането, че всички преподаватели извън извадката имат максималния брой публикации.

Обобщаващи числови характеристики на Философски факултет	Среден брой публикации в чужбина на щатните преподаватели	Среден брой публикации у нас	Среден брой книги, монографии, сборници, учебници
Стойност от атестацията (средногодишна)	0,15	0,82	0,06

Както се вижда, изчислените от атестацията средни са под минимално възможните стойности на средните в генералната съвкупност, изчислени от Алманаха. Изглежда, че статиите в България са изключение от това правило, но долната графика е красноречива:

Фигура 1.

Вероятностно разпределение на средногодишната стойност за публикувани статии, получено на базата на информацията от Алманаха, сравнено с отбелязана с черен триъгълник действителната средна, получена от атестацията във ФФ на СУ.

Изводът от Таблица 1 и Фигура 1 е, че представените в Алманаха данни статистически значимо завишават академичните постижения на преподавателите. Възможните хипотетични обяснения за такова съществено разминаване между резултатите от спонтанната извадка и генералната съвкупност са две:

- Или извадката не е излъчена от тази генерална съвкупност;
- Или признакът не е един и същ.

Очевидно в този случай извадката е излъчена от генералната съвкупност на щатните преподаватели, а и признакът за научна продуктивност е един и същ. Затова, според нас, проблемът не е нито в извадката, нито в признака, а в начина, по който са получени изходните данни, въз основа на които правим измервания за значенията на признака. Наличието на контрол при събиране на данните за атестацията, от една страна, и липсата

на контрол при събирането на данните за Алманаха, от друга, са довели до такова съществено разминаване. Иначе няма обяснение защо 70 на сто от преподавателите във Философски факултет са отчели в Алманаха такива бройки (обеми научна продукция), че просто е невъзможно (или е изключително малко вероятно) да се получи средната от атестацията, КАКВИТО И ДА СА бройките на останалите 30 на сто. Това може да се случи само ако някои от „публикациите”, посочени в Алманаха, не са заявени при атестацията (отнасяща се за същия времеви период).

2. Изследване на научната продуктивност въз основа на данните от атестацията

Философски факултет (ФФ) е един от онези, които през последните десетилетия поддържат дух на авангардност чрез иновации и практики, ориентирани към развитие на качеството на академичните дейности. Така че не може да е изненада фактът, че тогава той бе измежду малкото (ако не единствен), които вече бяха завършили напълно атестацията на щатните преподаватели, съобразно изискванията на Правилника за учебната дейност на Софийски университет. При все това обаче, от гледна точка на видовете дейности и степен на интензитет на научноизследователските дейности, ФФ е интересен като типологически представителен, а не като изключителен случай¹³.

Научноизследователската дейност е един от критериите (третият) при атестацията на щатните преподаватели от Философски факултет. Този критерий е разделен на четири подкритерия:

- 1) Научни публикации – 21 индикатора;
- 2) Участие в научни изяви – 6 индикатора;
- 3) Участие в проекти – 13 индикатора;
- 4) Награди – 2 индикатора.

Общо 42 индикатора, които със сигурност обхващат в пълнота всевъзможните видове участие в научния живот. Близко е до ума, че съдържателната тежест на всеки от тях е съществено различна, но интуицията е безсилна да ни каже каква е тежестта на съответния индикатор. Ето защо се налага чрез прилагане на *прецизен статистически апарат да се установи специфичния принос по всеки от индикаторите към „научната тежест” на съответния колега*. Ще поясним: има индикатори, които влияят на тежестта, и такива, които не влияят – независимо колко големи са индивидуалните стойности на преподавателите по всеки от тях. Например, човек може да участва в регионални конференции и да не бъде голям учен, а може да е голям учен и да не участва в такива научни форуми. Участието в изборни научни органи също се доказва, че не влияе върху цялостната „научната тежест”, както и писането на рецензии, преводи и пр.

Обръщаме внимание върху обстоятелството, че специфичната значимост на всеки индикатор се определя не чрез съпоставка с друг отделен индикатор или въз основа на ценностни съждения, а *чрез начина, по който той диференцира научната общност като цяло* – т.е. със степента на статистическа зависимост между високи/ниски стойности на научната изява по този индикатор и високи/ниски стойности на цялостната научна изява на съответните личности. Тоест по емпиричен път трябва да се провери дали когато един преподавател има по-голям числов резултат по един индикатор, то това непременно води до по-голяма стойност на общия брой точки. Защото реално се оказва,

¹³ Както показаха резултатите от обработката на данните от Алманаха за научната дейност, ФФ е в челната тройка по научна продуктивност чрез поддържане на добри средни стойности по повечето показатели (за повече подробности виж глава 9 на цитирания монографичен сборник).

че ако високата стойност само по един индикатор не е „подкрепена” с високи стойности по другите индикатори, то крайната оценка ще остане ниска.

За да се установи важноста на всеки индикатор, бяха направени 42 модела на връзката между конкретен индикатор и общия брой точки по критерия „Научноизследователска дейност” за 85 хабилитирани и 52 нехабилитирани преподаватели. След това индикаторите бяха подредени по стойността на коефициента на определеност¹⁴. В таблица 2 е показана ранглистата на индикаторите (показани са само тези индикатори, които обясняват повече от 30 на сто от различията в крайния брой точки).

Ранглиста на индикаторите

Таблица 2

Индикатор	Коефициент на определеност	
	Хабилитирани преподаватели	Нехабилитирани преподаватели
1. Индивидуален международен научен проект	0,58	0,39
2. Авторски статии и студии във водещи чуждестранни специализирани списания (вкл. електронни)	0,49	0,62
3. Авторски статии и студии в специализирани сборници на реномирани чуждестранни издателства	0,46	0,41
4. Приет пленарен доклад на международна конференция, без да е публикуван	0,34	0,60
5. Участие в международни научни проекти	0,30	0,30
6. Индивидуален български научен проект	-	0,51
7. Координатор на голям институционален български научен проект	-	0,51
8. Авторски статии и студии в специализирани сборници на чуждестранни издателства	-	0,51
9. Координатор или ръководител на българската част на международни научни проекти (4 и повече институции)	-	0,47
10. Ръководство на голям институционален български научен проект (до 3 институции)	-	0,47
11. Приет пленарен доклад на национална конференция, без да е публикуван	-	0,42
12. Авторски статии и студии в български специализирани списания	-	0,40
13. Ръководство на малък български групов проект (до 5 участника)	-	0,40

От таблицата е видно, че има пет индикатора, които са силно свързани с крайния брой точки и при хабилитираните, и при нехабилитираните преподаватели. Обърнете внимание, че *всичките се отнасят до различни форми на участие в международен научен живот.*

¹⁴ Коефициентът на определеност е основен измерител за силата на връзката между фактор и резултат. Най-често той се изразява в проценти и показва каква част (колко процента) от различията в резултата, могат да бъдат обяснени чрез въздействието от конкретния фактор. В нашия случай коефициентът на определеност показва каква част (колко процента) от различията на крайния брой точки се дължи на съответния индикатор за научна изява.

Освен това има още осем индикатора, които влияят относително силно върху крайния резултат *само на нехабилитираните преподаватели*. По-нататъшният анализ ще продължи с описанието само на тези тринадесет индикатора.

След като сме намерили кои са значимите индикатори за научна изява, то вече можем да видим как съпричастността към тези форми на научен живот *диференцира (и структурира) факултетната общност от учени*.

Тук отново е необходимо да повторим една предварителна уговорка.

Тъй като процедурата по акредитация предвижда 3-годишен отчетен период за нехабилитирани и 5-годишен отчетен период за хабилитирани преподаватели, няма как сравненията да се правят по натурален брой изяви. Налага се да въведем условен показател – „средногодишна изява за една отчетна година”, който ще ни позволи да сравняваме двете общности – на хабилитирани и нехабилитирани преподаватели.

На второ място, следва да се има предвид, че не е задължително индивидуалната стойност по този условен индикатор да е цяло число. Напр., ако лицето X има една публикация на година, то той ще има 100 процентно участие във въпросната научна изява. Но, ако има 1 публикация на две години, то стойността на показателя в този случай ще е 50 на сто; ако е 1 публикация на 3 години – 33 на сто, 1 на 5 години – 20 на сто, а две публикации за година съответно ще бъдат 200 на сто.

Горната забележка е важна, защото нас ни интересуват не индивидуалните резултати, а *структурната характеристика на факултетната научна изява*. Погрешно би било да приемем за *достатъчно* само числото, получено чрез сумиране на изявите по определен признак и разделяне на броя на членовете на факултетната общност, защото това „средно аритметично” няма съответствие с реалната въввлеченост в тази научна изява. Такава математическа процедура би била двойно несправедлива в съдържателен план, защото ще се намали продуктивността на лицата с реални изяви, а същевременно ще се скрие фактът, че доста хора изобщо не са имали съответния вид научна изява през отчетния период. Затова описанието ще бъде направено чрез изчисляване на средния годишен брой на изявата, но и на процента на преподавателите с нулева активност по този показател.

Индивидуален международен научен проект

Таблица 3

Преподаватели	Средногодишен брой изяви	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилитирани	0,35	42,4
Нехабилитирани	0,36	48,1

От тази таблица се вижда, че средно, преподавателите, които се занимават с индивидуални научни проекти, реализират един на три години и няма разлика между хабилитирани и нехабилитирани преподаватели. Вижда се обаче и това, че практически половината от преподавателите нямат такава изява за целия атестационен период.

Авторски статии и студии във водещи чуждестранни специализирани списания (вкл. електронни)

Таблица 4

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилитирани	0,12	81,2
Нехабилитирани	0,06	94,2

Таблицата показва колко малка е научната продуктивност на изследователите от ФФ, която намира международна видимост чрез публикация във водещи чуждестранни списания. Също така става ясно, че тази особено съществена форма на научна изява е два пъти по-рядко срещана сред нехабилитираните преподаватели. Вижда се и колко малък е общият дял на преподавателите, които имат сериозни публикации в чужбина – около 6 на сто от нехабилитираните и под 20 на сто от хабилитираните.

Авторски статии и студии в специализирани сборници на реномирани чуждестранни издателства

Таблица 5

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилизирани	0,21	70,6
Нехабилизирани	0,05	86,5

Интересното в тази таблица е, че разликата в резултатността на научния труд между хабилизирани и нехабилизирани става 4 пъти, но пък *общият дял на колегите, имащи такива научни изяви, осезателно нараства.*

Приет пленарен доклад на международна конференция, без да е публикуван

Таблица 6

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилизирани	0,15	67,1
Нехабилизирани	0,29	69,2

Вижда се, че това е значително по-отворена форма за публична изява (по-масово достъпна в сравнение с предходните), която е *близо два пъти по-силно представена именно при нехабилизирани преподаватели.* Но и при тях средната стойност е малко под една изява на три години.

Участие в международни научни проекти

Таблица 7

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилизирани	0,09	72,9
Нехабилизирани	0,08	84,6

Данните от тази таблица показват *каква рядкост е участието в международни научни проекти, както за хабилизирани, така и за нехабилизирани.* Приблизително и условно казано – един проект на 10 години. И то само сред онези, които реализират международни научни проекти.

Индивидуален български научен проект

Таблица 8

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилизирани	0,31	41,2
Нехабилизирани	0,58	36,5

Данните от таблицата демонстрират решително доминиране на участието в проекти у нас над другите научни изяви, особено сред нехабилизирани преподаватели. *Близо*

два проекта за три години и близо две трети от последните са ангажирани в такъв формат на научен живот.

Координатор на голям институционален български научен проект

Таблица 9

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилитирани	0,02	90,6
Нехабилитирани	0,10	82,7

Ниските стойности на този вид научна изява не са изненада, но преобладаването на нехабилитираните преподаватели над хабилитираните от порядък на 5 пъти показва, че тук има някакъв по-особен залог (биографично личен, ако не пряко финансов) именно за по-младите колеги. Само около 10 на сто от хабилитираните преподаватели имат такъв научен ангажимент през последните 5 години.

Авторски статии и студии в специализирани сборници на чуждестранни издателства

Таблица 10

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилитирани	0,14	67,1
Нехабилитирани	0,12	82,7

Интересното тук е, че приблизително еднаква стойност на средната изява за хабилитирани и нехабилитирани идва като резултат от участието на по-голям дял (с около 15 процентни пункта повече) хабилитирани преподаватели. Около 17 на сто от нехабилитираните дават същото равнище на публикационна активност, колкото и 33 на сто хабилитираните, т.е. по-малко млади преподаватели публикуват два пъти по-интензивно в сборници в чуждестранни издателства.

Координатор или ръководител на българската част на международни научни проекти (4 и повече институции)

Таблица 11

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилитирани	0,07	78,8
Нехабилитирани	0,08	88,5

В този случай отново основният акцент в интерпретацията на числовите стойности трябва да падне върху *изключително ниската степен на интензивност на този вид научна изява*.

Ръководство на голям институционален български научен проект (до 3 институции)

Таблица 12

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавател за целия отчетен период
Хабилитирани	0,04	90,6
Нехабилитирани	0,03	94,2

От представените в тази таблица данни се вижда, че точно това е – в сравнителен план – най-ниската стойност на средногодишна научноизследователска активност от

всички разгледани. Както потвърждават и останалите анализи, представени в цитираната монография, преобладаващия вид проектна дейност е вътрешно-ведомствена.

Приет пленарен доклад на национална конференция, без да е публикуван

Таблица 13

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилитирани	0,18	63,5
Нехабилитирани	0,37	71,2

Отново по-малък брой нехабилитирани преподаватели дават два пъти по-високо равнище на интензитет по този показател за научна продуктивност. Лична изява с доклад пред национална конференция е приоритет за научна изява предимно на нехабилитирани изследователи.

Авторски статии и студии в български специализирани списания

Таблица 14

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилитирани	0,84	22,4
Нехабилитирани	0,42	51,9

Данните в тази таблица показват, че преобладаващото число от хабилитираните преподаватели поддържат ангажимент към публикуване в българските научни списания и то със сравнително висок интензитет от почти една статия средно годишно. За сметка на това обаче повече от половината нехабилитирани преподаватели не са публикували в българско списание през последните три години.

Ръководство на малък български групов проект (до 5 участника)

Таблица 15

Преподаватели	Средногодишен брой	Процент на преподавателите с нулева активност за целия отчетен период
Хабилитирани	0,16	67,1
Нехабилитирани	0,10	82,7

От всички тези таблици могат да се направят два основни извода:

Първо, в методически план, ясно се вижда, че показателят „средногодишен брой” не е адекватен, защото има преподаватели, които извършват съответната дейност – в някои случаи, даже повече от веднъж, но има и други колеги, които не я извършват нито веднъж за отчетния период, като вторите са преобладаващо мнозинство в повечето от посочените по-горе случаи.

Второ, достъпът до различните форми на научни изяви е като правило асиметричен за хабилитирани и нехабилитирани преподаватели с единствено изключение – участие в индивидуален международен проект (който в най-голяма степен е израз на индивидуалния академичен потенциал и мотивация). Нехабилитираните преподаватели са в крайно неизгодна позиция от гледна точка на условията за научната си реализация, въпреки че по интензитет на научна активност малкият контингент от продуктивни учени показва в редица случаи много високи показатели.

Нека проверим дали това наблюдение върху изучаваната съвкупност ще се потвърди, ако погледнем картината в цялост. Освен нулевата активност индикатор по индикатор, може да се проследи и нулевата активност общо по всички индикатори. Тук това е

направено само за първите пет индикатора, имащи доказано пряко въздействие върху крайната „тежест“ на научната дейност, които са общи за хабилитираните и нехабилитираните преподаватели. В допълнение е дадено и разпределението по брой активности, в които участват преподавателите (таблица 16), без обаче да се отчита по колко (повече от една) изяви има всеки в съответната активност през отчетния период.

Разпределение на преподавателите по брой активности, в които са участвали (в %)

Таблица 16

Преподавателят има участие в:	Хабилитирани преподаватели	Нехабилитирани преподаватели
Нула активности	31,8	34,6
Една активност	21,2	28,8
Две активности	16,5	25,0
Три активности	17,6	9,6
Четири активности	5,9	0,0
Пет активности	7,1	1,9
Общо	100,0	100,0

От тази таблица се виждат няколко важни тенденции.

Първо, колкото е по-голям обхватът на научните изяви, толкова по-рязко намалява броят на участващите в този обсег на научна продуктивност учени. Най-многобройна – от порядък на една трета от всички – е групата на колегите, които изобщо нямат значими научни изяви през целия атестационен период.

Второ, при нехабилитираните преподаватели дялът на онези, които имат слаба научна изява (една и две активности) е по-голям от съответния дял при хабилитираните. Това е ново косвено потвърждение за *неблагоприятната ситуация, в която се намират по-младите преподаватели*. Те не са инертни в научно отношение, но броят на изявите им е по-ограничен по независещи от тях причини (например, натовареност със служебни ангажименти отвъд нормата).

Трето, като продължение на същото правило, общият дял на изключително активните в научно отношение колеги (с четири и пет активности) е точно около 15 на сто (каквато бе експертната оценка и на деканското ръководство). Но тук вече се вижда фрапантна диспропорционалност между хабилитирани и нехабилитирани – вътре в групата на изключително активните отношението е приблизително 7:1 в полза на хабилитираните. Любопитна подробност в случая е и това, че ако човек е в групата на изключително научно-активните преподаватели, то е по-вероятно да има 5 от 5 възможни изяви, а не 4 от 5, т.е. научната продуктивност във високите си етажи предразполага към тоталност и системна връзка на изявата (има скрити връзки между отделните форми на изследователска продуктивност и научна изява, например участие в проекти и публикации в чужбина).

Ако прегрупираме тези резултати в категориални типове научна изява, ще получим следната картина:

Разпределение на преподавателите по брой активности, в които са участвали (в %)

Таблица 17

Типове според степента на участие	Хабилитирани преподаватели	Нехабилитирани преподаватели
Пасивни	31,8	34,6
Слабо активни – 1 форма на изява	21,2	28,8
Средно активни – 2 или 3	34,1	34,6
Много активни – 4 или 5	13,0	1,9
Общо	100,0	100,0

3. Основни изводи

Структурата на научната дейност по интензитет на участието показва няколко много сериозни проблема:

- Наличието на малък брой хипер-активни хабилитирани преподаватели, чиято научна изява създава илюзорна видимост за значителен обем научна продукция (на равнище сумарна факултетна продукция), всъщност прикрива факта, че *около една трета от преподавателите – както хабилитирани, така и нехабилитирани, на практика не са включени в значима и продуктивна (чрез резултатите ѝ) научноизследователска дейност.*
- Всъщност *една трета от преподавателите*, безотносително към ранга им, са *средно активни*: комбинацията от този факт и посочените по-горе трудно биха защитили претенцията на академичното звено да е собствено научноизследователско. Сред *нехабилитираните* пасивни или слабо-резултатни в научните си изяви са *близо две трети* от преподавателите.
- Големият проблем пред университетската наука е именно *преобладаващата пасивност сред младите университетски учени* (виж таблица 16 – колкото по-интензивна е степента на изява, толкова е по-малка групата на попадащите в нея.) Очевидно е, че това не е въпрос на лична нагласа и възможности (сравни с таблица 3). Това е проблем на *институционални възможности за научна изява на младите колеги*. На първо място – достъп до академична наука в чужбина. Така че проблемът не е в трудната/тромава процедура по хабилитация, а в бариерите пред научните изяви, които отвеждат към реална научна тежест!

Атестацията във Философски факултет завърши с всеобща положителна оценка с едно единствено изключение.

4. Един методически експеримент

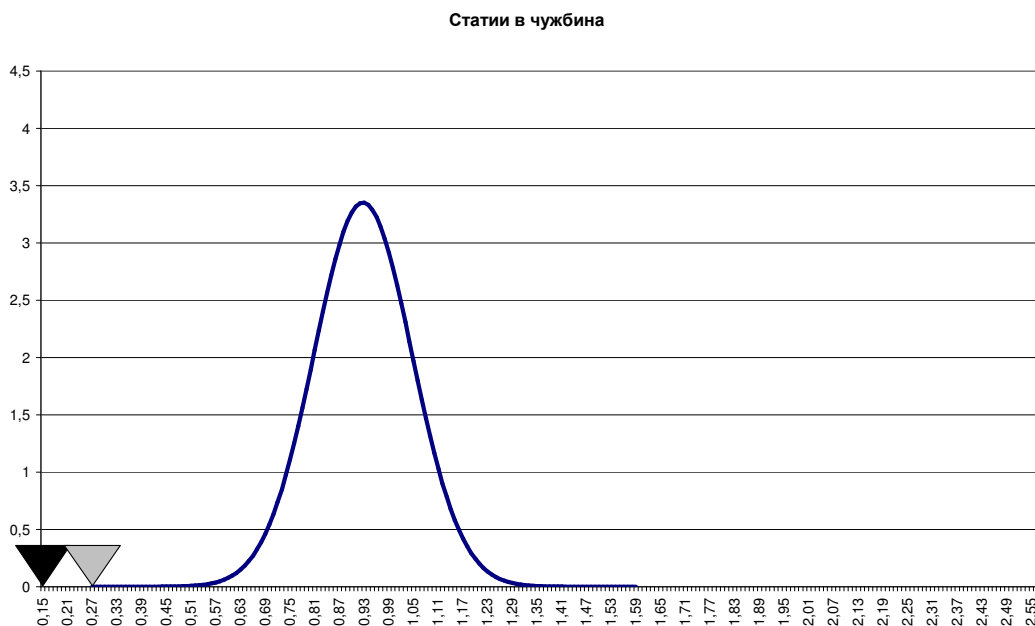
По-съществен е въпросът обаче дали статистическите зависимости в научната продуктивност, регистрирани чрез резултатите от атестацията в този факултет, могат да бъдат екстраполирани върху общата ситуация в Университета? Проблемът е дали ситуацията в този факултет е по-скоро локално специфична или по-скоро типологически представителна (по отношение на принципите за регулация на научната продуктивност)?

За да отговорим на този въпрос, очевидно ще трябва да конструираме инструмент за съпоставка на съдържателно и методологически несравнимите научни практики в различните факултети на Университета. Преди това обаче ще си позволим един последен методологически експеримент. Какво би станало, ако допуснем, че преизчислените от Т. Ангелова данни, съдържащи се в Алманаха, са верни, но не отразяват продуктивността само на извадката от „отзовалите се” преподаватели, а цялата научна изява в този факултет? Т.е. да допуснем, че научният принос, който не е отразен в Алманаха, просто – като правило с отделни изключения, разбира се – и не съществува. След като данните от атестацията показват, че около една трета от преподавателското тяло няма значима научна продукция, то тези данни, които бяха разглеждани като заслуга на част от академичната общност, всъщност отразяват *почти цялата сумарна научна изява*. Какво би се получило при това допускане?

Ето резултатът от този методически експеримент¹⁵:

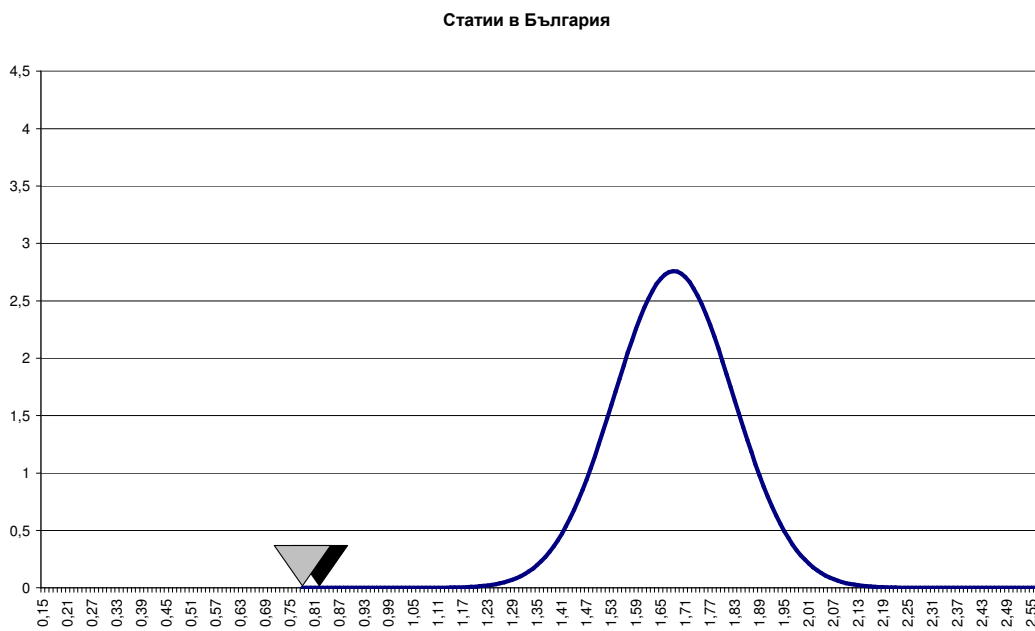
¹⁵ Легенда:

Черен триъгълник – средна от атестацията;

Фигура 2.

Вероятностно разпределение на средногодишната стойност за публикувани статии в чужбина, получено на базата на информацията от Алманаха, с отбелязана действителната средна, получена от атестацията (черен триъгълник) и минимално възможната стойност (сив триъгълник)

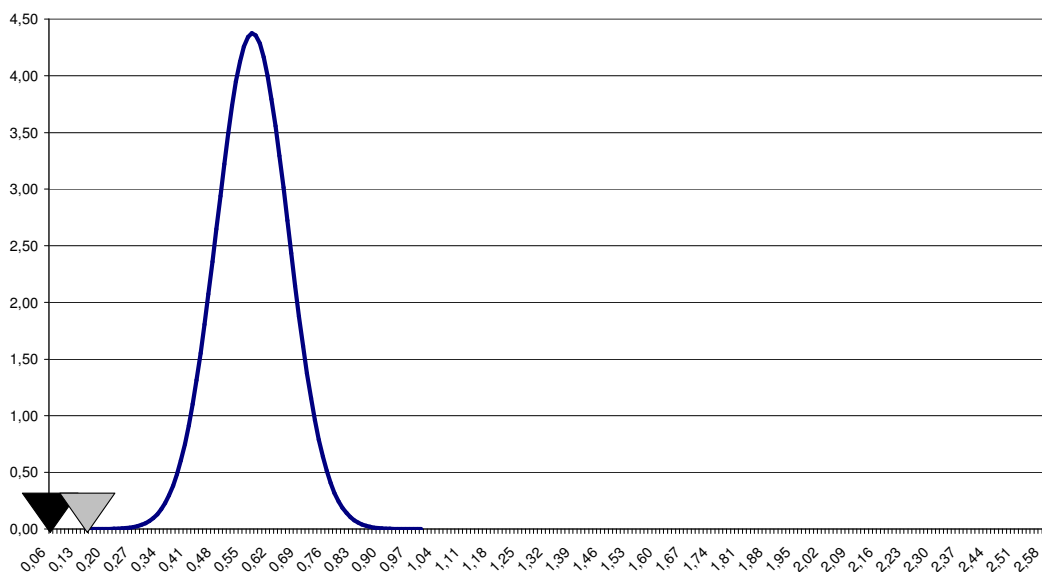

Фигура 3.

Вероятностно разпределение на средногодишната стойност за публикувани статии в България, получено на базата на информацията от Алманаха, с отбелязана действителната средна, получена от атестацията (черен триъгълник) и минимално възможната стойност (сив триъгълник)

Сив триъгълник – средна от Алманаха, допълнен с нулеви стойности за преподавателите, липсващи там.

Книги и учебници

Фигура 4.

Вероятностно разпределение на средногодишната стойност за публикувани книги и учебници, получено на базата на информацията от Алманаха, с отбелязана действителната средна, получена от атестацията (черен триъгълник) и минимално възможната стойност (сив триъгълник)

Както се казва, на фона на получените числови разпределения коментарът е излишен. Оказва се, че зад булото на информационната нееднозначност на данните от Алманаха се крие прост факт. Този внушителен по обем том не представя „само по-значителната научна продуктивност.“ Напротив, представя я почти цялата, *без обаче да ни показва зеещата празнина в научната продуктивност на една трета от университетските преподаватели.* А иначе данните са с висока степен на надеждност – поне относно *порядъка на средногодишната научна изява на средностатистическия учен* от Университета.

Каква обаче може да бъде ползата от полученото чрез направените изчисления знание?

Може ли да се очаква, че, разполагайки с такава информация, ректорските ръководства получават и възможност, т.е. *инструмент за провеждане на активна политика за стимулиране на научните изяви и, оттам, на цялостното развитие на университетската наука?*

Не можем да знаем *дали конкретните ръководства в съответните институции за висше образование има политическата визия и мотивация да търсят пътища за развитие на университетската наука.* Но ако хипотетично изходим от допускането, че поне някъде у нас има такова университетско ръководство, то добрата новина за него е, че разполага с инструмент за диференцирано стимулиране на научните изяви, съобразно различията в постиженията на университетските преподаватели. Ето за какво става въпрос:

5. Модел за изграждане на алгоритъм за определяне на допълнителните суми за научноизследователска дейност

Настоящият идеен проект предлага решение на задачата за въвеждане на диференцирано заплащане на научните постижения съобразно диференциацията на

изследователските изяви на всеки университетски преподавател, така че Ректорското ръководство да разполага с *гъвкав и специфичен към своеобразието на факултетите* инструмент, с който могат да се прокарат *различни политики на насърчение* на научната дейност.

5.1. Избор на индикатори, отразяващи равнището на научна изява

Изборът на индикатори предполага, че във всеки факултет има пул (пакет) от различни индикатори за научноизследователската дейност, които *представят в пълнота научната продукция на съответния факултет*. Но освен обем общият пул на научната продукция има и *структура от видове продукция/изяви*, а освен това и структура от “страти на преподавателското тяло”, т.е. разслояване на преподавателите според изследователските им постижения, *която е специфична за всеки факултет*.

Математическият модел изхожда от допускането, че някои от отделните фактори/индикаторите на научна продуктивност устойчиво корелират с цялата структура на изследователските постижения, които може и да са специфични за съответния факултет (както това беше показано в примера с Философски факултет). Това означава, че просто отделен преподавател има, например, високи показатели за публикационна активност в реферирани издания и високи общи показатели за научни изяви, но същата зависимост може да се проследи за цялата съвкупност от учени в този факултет. Тогава бъдещата работа по актуализация на базата данни (която ще тече между отделните атестации и ще се следи с попълването на регистрационен документ от всеки преподавател) ще може да събира информация само за много по-малкия брой *значими за факултета индикатори* или, ако факултетното ръководство прецени, по краен брой индикатори, *които те смятат за значими*. В противен случай ще трябва да се събира информация ежегодно за пълния обем на научните изяви, която ще се обработва от звеното за управление на качеството в СУ.

Във всеки случай, алгоритъмът е построен на допускането, че данните едновременно отразяват и значимите за факултета научни изяви, и диференциацията между преподавателите с такива изяви. Тези данни са получени от събирането на индивидуалния брой изяви и ранжирането на тежестта на тези изяви, *определено от експертите на съответния факултет*.

5.2. Даване на точки на всеки индикатор

Всеки факултет чрез своите експерти сам определя точките, които се дават на всеки индикатор. Важното тук е диапазонът между най-малките и най-големите точки да е приемлив. (Все още е рано да се дават конкретни препоръки, но засега може да се каже, че разлики в пъти са за предпочитане пред разлики в десетки пъти, а разлики от порядъка на стотици пъти са неприемливи.)

Например, но само като пример за реалистично определен диапазон, Философският факултет е определил следните точки на следните десет индикатора:

Индикатор	Точки
Авторски статии и студии в български специализирани списания през последната година?	10
Авторски статии и студии в специализирани сборници на български издателства (годишници, докторантски сборници, сборници с доклади от конференции и др.) през последната година?	10
Рецензии или обзорни статии през последната година?	5
Участия в български научни проекти през последната година?	2
Авторски статии и студии в реномирани чуждестранни специализирани списания (включително електронни) през последната година?	20

Индикатор	Точки
Приети, но непубликувани секционни доклади на международни конференции през последната година?	4
Приети, но непубликувани пленарни доклади на международни конференции през последната година?	10
Превода на студии или статии през последната година?	5
В колко от проектите са участвали студенти?	5
Участия в международни научни проекти през последната година?	5

Както се вижда разликата между най-малките и най-големите точки е 10 пъти.

5.3. Сумиране на точките за всеки преподавател и подреждане на преподавателите във възходящ ред

Въз основа на определените от всеки факултет критерии и точки на всеки критерий, всеки преподавател получава сумарна оценка на своите годишни постижения. Това позволява съизмерване на личните постижения между преподавателите. При тази процедура се получава неравномерно разсейване, при което мнозинството от преподавателите имат среден брой точки, около една трета имат съществено по-малък брой точки, а около 15 на сто имат отчетливо по-голям брой точки. (Оттук нататък изложението работи върху модел на алгоритъм за един факултет, защото *принципът ще е същият за всички факултети, но конкретиката на фактори и точки ще е различна.*)

Въз основа на това статистическо разпределение е възможно да се направи *диференцирано заплащане, в съответствие с равнището на научната изява на всеки преподавател от съответния факултет.*

Въпрос на политика на Ръководството е да прецени от какъв праг нагоре следва да започне индивидуалното стимулиране на научната изява, защото хора, чиято изява е в пъти по-малка (в условен числов израз) спрямо СРЕДНИТЕ стойности за съответния факултет, не следва да получават допълнително материално стимулиране, извън заплатата за преподавателски труд.

5.4. Нормиране на точките на преподаватели в интервала от 0 до 100

Възможни са два подхода, чрез които да извървим пътя от индивидуалното постижение към възнаграждаващия го материален стимул. Във всеки факултет има хора с реални научни изяви, но и такива, при които научните изяви са спорадични или видимо второразрядни (изказване пред докторантски семинар, съобщение пред регионална конференция). Втората категория преподаватели участва в общия обем на научната изява на университета, но не следва да участва в допълнителното материално стимулиране. Въпрос на факултетно решение какъв е минималният *сумарен праг* на научна изява, който се приема за рутинен и *отвъд който е редно постиженията да се стимулират*. Оттук нататък започва и различието в определяне размера на възнаграждението:

А) Минималният брой условни точки (например до 60) за всеки преподавател се определя като нулева стойност за допълнително стимулиране, а максималният брой точки (например, над 700) – 100, а след това се определят равни интервали между тези полюси. Броят на точките общо за факултета, въз основа на които се извършва диференцирано заплащане, в този случай ще е огромен и различен във всеки един факултет. Коеето означава и различна левова равностойност на една точка. Защото всеки факултет разполага с определена от Академичния съвет на университета сума за

допълнително стимулиране. Всеки преподавател от съответен факултет получава сума, съответстваща на бала на условните точки за научна изява.

Б) Всички условни точки, над рутинната изява, във факултета се определят като 100 процента, а личните точки се изчисляват като дял от цялото. Преподавателят получава съответния личен процент от общата факултетна сума за допълнително стимулиране на научната изява.

Подходът А) е по-прост и при всички случаи е необходима стъпка за подхода Б).

5.5. Определяне на парична стойност на всяка нормирана точка и определяне на размера на допълнителното заплащане за научноизследователска дейност.

Тук са възможни два подхода – или паричната стойност на нормирана точка е фиксирана отначало в паричен израз (което дава като резултат някаква сума, която варира от година на година), или се тръгва от фиксирана за годината обща сума (чието разпределение между съответните балове дава изходната стойност на левовия еквивалент на бонус-точка). Двата подхода са аналогични като реализация, като прехода от единия в другия става посредством един коригиращ коефициент. В единия случай знаем изходната стойност на точката и в края на калкулацията разбираме необходимия размер на допълнителното финансиране за тази университетска общност. В другия случай знаем изходния размер на наличния бюджет за диференцирано заплащане и от него получаваме стойността на една бонус-точка.

Например, по данни от Философски факултет, който е използван като случай поради това, че има пълна база данни, но *и поради това, че е типологически представителен случай* за Университета, могат да се проиграят няколко сценария:

Първи подход: приемаме, че паричната стойност на една точка е пет лева.

Разпределение на преподавателите по размер на допълнителното заплащане за научноизследователска дейност при различни сценарии за частта на преподавателите, която ще бъде стимулирана (в %), въз основа на реалните получени точки

Таблица 18

Размер на допълнителното заплащане в лева за месец	Част от преподавателите, която ще бъде стимулирана							
	1/2	2/3	3/4	4/5	5/6	6/7	7/8	Всички
0,00	50,4	33,3	24,8	21,3	17,0	14,2	12,8	10,6
0,01–10,00	7,8	9,9	9,2	8,5	11,3	12,1	12,8	7,8
10,01–20,00	7,8	7,8	11,3	8,5	8,5	9,2	8,5	11,3
20,01–30,00	5,0	9,9	7,8	12,8	13,5	12,8	11,3	8,5
30,01–40,00	5,7	7,1	9,2	9,2	7,8	9,2	9,2	12,8
40,01–50,00	5,0	5,7	7,1	7,8	9,2	8,5	8,5	9,9
50,01–100,00	7,1	13,5	17,7	19,1	19,9	20,6	23,4	25,5
100,01–200,00	6,4	7,1	6,4	6,4	6,4	7,1	7,1	7,1
200,01–300,00	2,1	2,1	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
300,01–400,00	1,4	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
400,01–500,00	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Общо	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Обща сума	5302,95	6477,61	7207,29	7540,25	7708,08	7966,57	8187,48	8632,47
-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

В тази таблица всяка колона трябва да се чете като самостоятелна информационна единица. Числата на всеки ред показват колко процента от преподавателите ще

получат означеното в първата колона равнище на финансиране като допълнително възнаграждение към месечната си заплата. Числото от последния ред, умножено по 12 месеца, ще показва необходимото годишно финансиране за този факултет. (Възможно е летните месеци, предполагаемо отпускарски, да не се вземат предвид) Последователността от колони отразява нарастващ обхват на бенефициентите от колегиалната общност – от половината (най-добрите) до всички. В левов еквивалент от 53 000 до 86 000 лева на факултета за година, но месечната разлика във възнагражденията на отделните преподаватели при всеки от вариантите варира от 10 до 500 лв.

Прави впечатление, че разликата в избория от Ръководството модел за диференциращо заплащане – дали да бъдат стимулирани всички, имащи научни изяви, или обратното само една част (смаляваща се до половината от всички) – *не дава фразантно големи различия*. Напротив, в най-икономичния случай става дума за сума под 5500 лева месечно за целия факултет, а в най-щедрия – за сума малко над 8600 лева на ФФ за месец.

Това означава, че годишно за университет с около 2 000 преподаватели ще са необходими около 1 000 000 лв. за диференцирано заплащане по посочената тук схема.

Изрично привличаме внимание върху обстоятелството, че изборът на един измежду предложените 8 модела влияе съществено единствено върху броя на участниците в стратата, която би получавала между 50-100 лв. (*тя нараства от 7 на 26 на сто*, т.е. близо 4 пъти). Всички останали страти обхващат приблизително сходни дялове от преподавателското тяло. С други думи, *изборът на повече елитаристки или егалитаристки вариант не влияе особено съществено върху общия размер на необходимото финансиране*. Дали Ръководството ще предпочете повече хора да получат възнаграждение (хипотетично – всички, които имат научни изяви), или само някаква част, които са отчетливо по-добри (т.е. дори само половината от изследователите), разликата е в това, че *при икономичния случай необходимите средства ще са 65 на сто от парите*, които ще са необходими за финансиране на мнозинството (при запазване на предложените рангове на заплащане).

Втори подход: приемем, че общата сума за стимулиране на научноизследователската дейност е, примерно, 10 000 лева месечно.

Разпределение на преподавателите по размер на допълнителното заплащане за научноизследователска дейност при различни сценарии за частта на преподавателите, която ще бъде стимулирана (в %) въз основа на реалното разпределение на получените точки

Таблица 19

Размер на допълнителното заплащане	Част от преподавателите, която ще бъде стимулирана							
	1/2	2/3	3/4	4/5	5/6	6/7	7/8	Всички
0,00	50,4	33,3	24,8	21,3	17,0	14,2	12,8	10,6
0,01–10,00	2,8	3,5	7,8	6,4	9,2	11,3	8,5	6,4
10,01–20,00	5,0	9,2	4,3	7,1	7,8	8,5	9,2	10,6
20,01–30,00	3,5	5,0	9,9	9,2	9,2	4,3	6,4	7,8
30,01–40,00	5,0	7,1	6,4	7,1	7,8	12,1	12,1	11,3
40,01–50,00	2,8	4,3	5,0	7,1	7,1	7,1	7,8	7,8
50,01–100,00	13,5	19,1	23,4	24,8	24,8	25,5	26,2	28,4
100,01–200,00	7,1	9,2	9,2	8,5	8,5	8,5	8,5	9,2
200,01–300,00	3,5	2,8	4,3	3,5	3,5	3,5	3,5	2,8

Размер на допълнителното заплащане	Част от преподавателите, която ще бъде стимулирана							
	1/2	2/3	3/4	4/5	5/6	6/7	7/8	Всички
300,01–400,00	1,4	2,1	1,4	1,4	1,4	2,1	2,8	3,5
400,01–500,00	1,4	2,1	2,1	2,1	2,1	1,4	0,7	0,7
500,01 и повече	3,5	2,1	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	0,7
Общо	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Обща сума	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00	10000,00
-----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Запазвайки същите рангове на финансово стимулиране, получаваме приблизително същата структура на бенефициентите, но възниква нова категория „над 500 лева на месец“. Както се вижда от таблицата, това има смисъл само ако се стимулират само половината от всички.

* * *

Както става ясно, това са варианти/инструменти за провеждане на **активна ректорска политика** за насърчаване на научните изследвания. Най-важното свойство на инструментите е, че са **гъвкави** и могат да се ориентират към интересите на вариращ брой преподаватели, а освен това могат да варират в модела на приложението си година за година. Може да се приоритетизира подпомагане на изоставащи, или на елитни учени, на млади, на имащи особен вид научни изяви и пр., но инструментът остава един и същ.

Допълнително качество на инструмента е, че той съдържа в себе си принципите на модерната демокрация. **Осигурява максимум легитимност чрез въвличане на максимално широк кръг участници в процедурата по получаване на резултатите (на факултетно равнище с отчитане на местните, предметно-тематични научни специфики), но резултатите се използват за постигане на управленски цели от централната изпълнителна власт – обща политика на развитие на науката в университета.**

Разбира се, използването на достъпния инструмент е въпрос на управленческа визия, воля и обществена отговорност.

* * *

Както подчертахме още в началото, ако няма желание, ще се намерят обяснения, ако има – ще се намери начин. С настоящия текст искахме само да покажем, че е практически възможен път за *превръщане на периодичната атестация на преподавателите от формална тежба*, която – поради този си характер – се пренебрегва (въпреки разпоредбите на закона), в *работещ инструмент за насърчаване на развитието на университетската наука*. Ще се съгласим с всеки, който не е съгласен с нашата методика и предложи по-добра. Категорично няма да се съгласим само с онези, които смятат, че усилия в тази посока са излишни.